

ROMAN MOCPAJCHEL

MOHÁČ. 1526

BITKA, KTORÁ ZMENILA STREDNÚ EURÓPU

Predslov Juraj Červenák

m a m
m a m

ROMAN MOCPAJCHEL

MOHÁČ 1526

BITKA, KTORÁ ZMENILA
STREDNÚ EURÓPU

Roman Mocpajchel
Moháč 1526
Bitka, ktorá zmenila strednú Európu

Slovak edition © Vydavateľstvo MAMAŠ 2026
All rights reserved.

ISBN 978-80-8268-302-1

Pre Staňu

*„Pamätaj, že každý stráca len ten život,
ktorý prežíva, a prežíva len ten, ktorý stráca.“*

Marcus Aurelius
Myšlienky k sebe,
kniha druhá

Obsah

Pod'akovanie	11
Predhovor – Juraj Červenák	13
Úvod	17
I. Osmansko-uhorské vojny	23
II. Uhorské a osmanské vojenstvo na začiatku 16. storočia	47
III. Na ceste k Moháču	69
IV. Bitka pri Moháči	87
V. Koniec stredovekého Uhorska	117
Poznámka k literatúre a prameňom	128
Význam bitky pri Moháči v osmanských dejinách – Helena Gahérová	148

Prílohy:

1. Štefan Brodarič: Najpravdivejší príbeh
o strete Uhrov so Sulejmanom, cisárom Turkov/
Stephanus Brodericus: De conflictu Hungarorum
cum Solymano Turcarum imperatore ad Mohach
historia verissima 160

2. Ľudovít pri Moháči
U Mukacza Lodwik 200

3. Správa Františka Sárffyho, kapitána rábskeho
hradu, kancelárovi a sriemskemu biskupovi Štefanovi
Brodaričovi o nájdení tela Ľudovíta II., napísaná v Rábe
(Győre) 19. októbra 1526 204

Bibliografia 208

Pod'akovanie

Písať o prelomovej historickej udalosti bola veľká výzva, ale výsledok v podobe knihy nie je dielom len jedného autora. Moje poďakovanie patrí v prvom rade Saši a Jozefovi z vydavateľstva Mamaš. Bez ich povzbudenia a priateľského prístupu by kniha v tejto podobe len ťažko uzrela svetlo sveta. Ďakujem Mgr. Helene Gahérovej, PhD., historičke z Mestského múzea v Pezinku, ktorá sa dlhodobo venuje tiež osmanským dejinám, za jej príspevok, ktorý obohacuje knihu o výraznejší osmanský aspekt. Tiež by som na tomto mieste rád poďakoval prof. Mgr. Milošovi Marekovi, PhD. z Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity za jeho cenné pripomienky najmä k slovenskému prekladu latinského textu správy biskupa Brodariča. Tu nemožno nespomenúť, že kniha vznikla do veľkej miery práve na pôde Trnavskej univerzity pôvodne ako záverečná práca a nedá mi preto nepoďakovať sa aj ďalším členom tamojšej katedry histórie za ich vždy kolegiálny prístup. A nakoniec, to najväčšie poďakovanie patrí mojej rodine a najmä manželke Stanislave, a to nielen za ich trpezlivosť a porozumenie.

Predhovor

Juraj Červenák

„No konečne!“ žiada sa mi zvolať na úvod.

Niežeby sa slovenskí historici nezaujímalí o obdobie protitureckých vojen. Aj u nás nájdeme odborníkov a autorov, ktorí sa vo svojich prácach venovali a venujú (aj) tomuto obdobiu – patrí sa spomenúť Vojtecha Kopčana, Pavla Horvátha, Vladimíra Segeša, Vojtecha Dangla, Miroslava Eliáša, ale našli by sa aj ďalší. Pri porovnaní s maďarskými či chorvátskymi dejepiscami sa však nedá ubrániť dojmu, že Slováci akoby habsbursko-osmanské vojny ani nepovažovali za svoje dejiny. Pritom významne zmenili (a aj zjavili) územie dnešného Slovenska. Medzi účastníkmi, ale aj obeťami bojov, koristných nájazdov, vraždenia, plienenia a zotročovania bolo aj mnoho Slovákov.

Ako autor románov, ktoré sa odohrávajú počas tohto obdobia (najmä cyklus *Dobrodružstvá kapitána Báthoryho*, ale aj historické detektívky o kapitánovi Steinovi a notárovi Barbaričovi), venujem značnú časť tvorivého procesu rešerši. Publikácie, ktoré by sa podrobnejšie venovali bojovým akciám v Uhorsku, však v slovenskej historiografii citelne chýbajú. A pritom zásadných udalostí v tomto období nebolo málo! Len na území dnešného Slovenska sa odohrali významné bitky pri Plášťovciach, Veľkých Vozokanoch, Parkáne či Leviciach. Zvádzali sa ťažké boje prakticky o všetky významné hrady a pevnosti na južnej pohraničnej línii – Fiľakovo, Modrý Kameň, Čabrad, Divín, Turňa, Hlohovec, Komárno; Osmani sa dokonca dostali až po Muráň, počas ťaženia na Moravu udreli na Trenčín a táborili pod Víglašom, kde ich rozprášili oddiely vedené zvolenským kapitánom Morgenthalerom. Neskôr veľkovezírovo

vojsko úspešne obliehalo pevnosť Nové Zámky a o rok nato generál Souchés ostreľoval a oslobodil Nitru a rozdrvil oddiely budínskeho pašu pri Žarnovici. Nové Zámky sa dočkali aj druhého ťažkého obliehania, tentoraz s vymenenými úlohami – Osmani na hradbách, kresťania v prístupových zákopoch a na delostreleckých pozíciách. Veľkolepá história, fascinujúce príbehy. Často kruté, neraz však aj povznášajúce a inšpirujúce.

A všetko začalo Moháčom. Teda okrem stredoveku, ten ním v Uhorsku oficiálne skončil. Pohroma pri Moháči je z vojenského hľadiska azda najvýznamnejší míľnik v dejinách tisícročného Uhorského kráľovstva. Porovnať s ním možno iba druhé obliehanie Viedne, ktorým tzv. obdobie protitureckých vojen skončilo. Po Moháči sa väčšina uhorského územia (predovšetkým súčasné Maďarsko) stala súčasťou ohromnej a mocnej moslimskej ríše a administratívne, cirkevné i vojenské centrá sa presunuli na územie dnešného Slovenska – do Bratislavy, Trnavy, Košíc. Dnes sa nám tie časy zdajú nesmierne vzdialené, akoby to bol len zahmlený útržok dejín, sotva jedna kapitola v učebniciach. Obdobie od Moháča po Viedeň však trvalo vyše stopäťdesiat rokov! Len si to skúsme predstaviť – keby Turecko dobylo Budín za čias, keď ešte žil Pavol Dobšinský, nad mestom by sa doteraz päťkrát za deň rozliehalo volanie muezínov z vrcholkov minaretov. Navyše, bola to turbulentná doba nielen preto, že turkobijci zvädzali urputný zápas so svojimi osmanskými protivníkmi (a ich spojencami či porobenými národmi) – našou časťou kontinentu sa prevalila aj tridsaťročná vojna, protihabsburské povstania, reformácia i rekatolizácia.

Ako nadšenec pre históriu a autor historických románov tlieskam, že sa v slovenskej faktografickej literatúre objavuje dielo, ktoré sa podrobne venuje jednej konkrétnej zlomovej udalosti – v tomto prípade bitke, ktorá na dlhý čas (a v konečnom dôsledku vlastne definitívne) zmenila tvár Európy. Ocenil by som, keby nasledovali podobne drobnohľadné analýzy ďalších konfliktov, ktoré ovplyvnili dianie a vývoj na našom území – trebárs bitky pri Bratislave, pri Slanej, pri Rozhanovciach, pri Lučenci... Napokon, autor tejto publikácie sa im súhrnne venoval vo svojej knihe *Bitky a bojiská*. Nadchla by ma edícia, ktorá takto hĺbkovo spracuje aj ďalšie kľúčové udalosti a bojové akcie.

Azda je táto kniha príslovečnou lastovičkou, predzvestou takto poňatých publikácií. Hoci, vzhľadom na tému, je to skôr havran krúžiaci nad krvavým bojiskom.

marec 2026

Úvod

„*Deus novit, ubi hodie coenabimus.*“
(„Len Boh vie, kde budeme dnes obedovať.“)

Údajná odpoveď kráľa Ľudovíta II. pred moháčskou bitkou.¹

Knajvýznamnejším sviatkom na Slovensku patrí 29. august. Pripomíname si vtedy významnú vojenskú udalosť, ktorá zásadným spôsobom formovala moderné slovenské dejiny. Zhodou okolností presne v ten istý deň, keď v roku 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, len štyri storočia predtým, sa uskutočnila nemenej významná vojenská udalosť, ktorá má možno ešte kľúčovejší význam pre naše dejiny, aj keď sa neodohrala priamo na území dnešného Slovenska. Žiadne veľké oslavy sa s ňou však nespájajú. Vzhľadom na jej charakter a výsledok je to dosť pochopiteľné, ale za pripomienku aj tak rozhodne stojí. Bola to bitka pri Moháči.

Bitka pri Moháči, ktorá sa strhla 29. augusta 1526 na juhu dnešného Maďarska neďaleko hraníc s Chorvátskom a Srbskom, bola rozhodujúcim vojenským stretnutím medzi Uhorským kráľovstvom a Osmanskou ríšou. Uhorské sily v nej utrpeli katastrofálnu porážku, ktorú znásobila smrť mladého a bezdetného panovníka Ľudovíta II. Jagelovského, kráľa uhorského, chorvátskeho a českého.

---

1 DUBRAVIUS, Jan. *Historiae Regni Boiemiae, de rebvs memoria dignis, in illa gestis, ab initio Boiemorum, qui ex Illyria venientes, eandem Boiemiam, in medio propemodum superioris Germaniae sitam, occupauerunt. Libri XXXIII, ex fide tandem narrationeque historica scripti, absolutique, & in lucem iamprimum aediti, sat videlicet citò, si sat bene.* Prostějov: Jan Günther, 1552, s. 207 [online]. digitalniknihovna.cz. Dostupné na: <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:e38167cf-814b-4766-a8a0-28c835b10939?page=uuid:f1ac770c-b85f-4d7b-aa91-7d67e67e355d>

To viedlo k zániku stredovekého uhorského štátu, k postupnej osmanskej nadvláde nad veľkou časťou Uhorska na viac ako 150 rokov, ale aj k vytvoreniu stredoeurópskej ríše pod vládou Habsburgovcov, ktorá zahrnula tiež Uhorsko vrátane dnešného Slovenska a ktorá pretrvala až do svojho zániku na konci Veľkej vojny v roku 1918.

Vplyv moháčskej bitky na slovenské dejiny však bol zásadný nielen preto, že sú v tomto období neoddeliteľné od tých uhorských. Na hraniciach s Osmanskou ríšou sa krátko po bitke pri Moháči ocitlo územie dnešného Slovenska, ktorého južné časti sa stali nielen miestom takmer nepretržitej vojenskej konfrontácie medzi habsburskými a osmanskými silami, ale na istý čas dokonca aj súčasťou Osmanskej ríše. Do toho všetkého navyše v priebehu 17. storočia intenzívne, predovšetkým na území dnešného Slovenska, vstupovali ešte aj protihabsburské povstania s osmanskou podporou. Táto vzájomná konfrontácia vyvrcholila až druhým neúspešným osmanským obliehaním Viedne v roku 1683 a následným postupným oslobodením obsadených častí Uhorska spod osmanskej nadvlády. Bitka pri Moháči sa preto považuje za zlomový bod, ktorý priniesol významné spoločensko-politické zmeny v celej strednej Európe a vymedzil v tomto regióne koniec stredoveku a začiatok novoveku.

Význam samotnej bitky a ďalekosiahle dôsledky, ktoré z nej vyplynuli, však možno trochu zatieňujú jej vlastný priebeh a vojenské okolnosti, ktoré s ňou priamo súvisia. Tie sú pritom nemenej zaujímavé. Zároveň platí, že napriek všetkému vyššie uvedenému nie je samotnej bitke v slovenskej literatúre a historiografii v porovnaní s maďarskou venovaná ani zďaleka taká pozornosť, akú by si zaslúžila. Okrem dlhoročného záujmu o vojenské dejiny bol práve tento fakt jeden z hlavných dôvodov, ktorý ma spolu s aktuálnym 500. výročím bitky priviedol k tomu, že som sa túto prelomovú historickú udalosť rozhodol v podobe tejto knihy bližšie sprostredkovať aj slovenskému čitateľovi.

Sriemsky biskup Štefan Brodarič, vďaka svojej osobnej účasti autor „najpravdivejšieho“ príbehu a vôbec najdôležitejšieho prameňa k bitke,² sa aj z pozície kancelára zúčastnil na množstve vojnových

---

2 Jeho preklad tvorí hlavnú prílohu tejto knihy. V čase jej prípravy vyšiel aj iný kompletný slovenský preklad Brodaričovej správy od Vladimíra Segeša:

porád, ktoré prebiehali v uhorskom tábore pred bitkou. Na jednej z nich oznámil kaločský arcibiskup Pavol Tomori, hlavný veliteľ uhorskej armády, ktorý bol dobre informovaný od vyzvedačov a dezertérov, že proti (v tom čase) 20 000 uhorským bojovníkom postupuje osmanská armáda, ktorá má 300 000 mužov, aj keď skutočne bojaschopných je z nich „len“ 70 000. Tento zjavný nepomer aj tak priviedol varadínskeho biskupa Františka Peréniho, podľa Brodariča mladíka veselého ducha, k neveselému vyhláseniu, že ten deň, keď sa bude bojovať, *„bude zasvätený dvadsiatim tisícom uhorských mučeníkov, ktorí pod vedením brata Pavla Tomoriho padnú za kresťanskú vieru“* a že na ich svätorečenie v Ríme bude potom nutné vyslať tam dobre známeho kancelára Brodariča, ak bitku prežije.

Na stredu 29. augusta, keď sa bitka nakoniec strhla, pripadla pamiatka štátia svätého Jána Krstiteľa, jedného z najuctievanejších svätcov a významného proroka podľa kresťanskej i islamskej viery. Cirkev si pamiatku tohto svätca počas roka pripomína hneď dvakrát – 24. júna jeho narodenie a 29. augusta Jánovu smrť. Markovo evanjelium (Mk 6, 21 – 29) k tomu uvádza:

„Vhodný deň nadišiel, keď Herodes na svoje narodeniny usporiadal hostinu pre svojich veľmožov, vysokých dôstojníkov a popredných mužov Galiley. Keď potom vošla dcéra tejto Herodiady a tancovala, zapáčila sa Herodesovi i spolustolujúcim. Kráľ povedal dievčine: „Žiadaj si odo mňa, čo chceš, a dám ti.“ A veľmi jej prisahal: „Dám ti všetko, čo si len zažiadaš, hoc aj polovicu svojho kráľovstva.“ Ona vyšla a vravela svojej matke: „Čo si mám žiadať?“ A tá jej odpovedala: „Hlavu Jána Krstiteľa.“ Hneď utekala dnu ku kráľovi a žiadala: „Chcem, aby si mi hneď dal na mise hlavu Jána Krstiteľa.“ Kráľ sa zarmútil, ale pre prísahu a kvôli spolustolujúcim ju nechcel sklamať. Hneď poslal kata a rozkázal priniesť jeho hlavu. Ten odišiel, vo väzení ho sťal, priniesol na mise jeho hlavu, odovzdal ju dievčaťu a dievča ju dalo svojej matke. Keď sa to dopočuli jeho učeníci, prišli, vzali jeho telo a uložili ho do hrobu.“³

BRODARIČ, Štefan. *Pravdivý opis bitky pro Moháči/De conflictu ad Mohatz verissima descriptio*. Preložil Vladimír SEGEŠ. Bratislava: Perfekt, 2025.

3 Podľa slovenského prekladu Svätého Písma, ktorý vydal Slovenský ústav

Strhujúci príbeh, ktorý sa v stredu 29. augusta 1526 odohral pri Moháči, ale aj súvisiace udalosti, by len ťažko našli symbolickejší odraz v celom Svätom písme. Možno niečo podobné mal na mysli varadínsky biskup František Perényi, keď všetkých šokoval svojím výrokom o dvadsiatich tisícoch uhorských mučeníkov, ale možno ani on sám netušil, akými prorockými sa nakoniec jeho slová stanú.

I.

Osmansko-uhorské vojny

Po dobytí Konštantínopola a zániku Byzantskej ríše v roku 1453 sa Osmanská ríša dostala do novej fázy expanzie, počas ktorej sa v 16. storočí stala dominantným politickým hráčom na svetovej scéne. S územím rozprestierajúcim sa okolo Stredozemného mora od Jadranského mora po Maroko a od Kaukazu po Kaspické more dosiahli Osmani vrchol svojej vojenskej sily v období, neskôr mnohými vnímanom ako zlatý vek, v ktorom bol štát silný, sultánova moc nespochybniteľná a celá ríša prekvitala. Trochu inak to, samozrejme, videli vo vtedajšom Uhorsku. Ešte v roku 1448 dostal pápež Mikuláš V. od uhorského gubernátora a slávneho turkobijcu Jána Huňadyho list, ktorý v jeho mene napísal kancelár Ján Vitéz,⁴ nepochybne dobrý znalec (nielen) uhorskej histórie.

„Ak ma pamäť neklame, zákerné zbrane Turkov už stáročie číhajú po Európe. Podmanili si Grécko, Macedónsko, Bulharsko a Albánsko v rýchлом slede... uvrhli ich do otroctva, zbavili ich náboženstva, nanútili im cudziu vieru, cudzie zvyky, cudzie záko-

---

4 Ján Vitéz, známy aj ako Ján zo Zredny (1408 – 1472), bol humanistický vzdelanec chorvátskeho pôvodu, ktorý sa neskôr stal ostrihomským arcibiskupom a stál aj za vznikom prvej univerzity na území Slovenska – bratislavskej Academie Istropolitana. K Jánovi Vitézovi pozri osobitný zborník venovaný tejto osobe. BEKE, Margit et al. (eds.) *Vitéz János Emlékkönyv. Esztergom évilapjai. Annales Strigonienses 1990*. Esztergom: Kiadja a Balassa Bálint Társaság, 1990.

ny a jazyk neveriacich. Nemali zľutovanie ani s právami človeka, ani s právami Boha. ... Táto zhubná pohroma sa odtiaľ rozšírila ku všetkým susedom. Nedávno takmer prenikla do samotného srdca Európy, získajúc pevné postavenie blízko našej krajiny a domova. ... Už viac než šesťdesiat rokov pevne odolávame pálčivému hnevu vojny, spoliehajúc sa na vlastné zdroje a zbrane jedného národa. Aj keď sme vyčerpaní mnohými porážkami, vojnami a žiaľom, vytrvá-vame. ... Aby som to zhrnul do niekoľkých slov: nikdy sme netrpeli viac od žiadneho iného nepriateľa a okrem spomienky na slobodu nám nezostalo nič iné než naše zbrane a odvaha, pretože mnohokrát sme sa ocitli v krajnej núdzi... Neexistuje krutosť, ktorú by sme nepretrpeli, a toto trápenie nikdy neskončí, či už prehráme, alebo vyhráme: nepriateľ nám bude vždy za krkom, pretože jeho nenávisť je ešte väčšia ako jeho sila. Dokonca aj teraz náš nepriateľ... nehladá víťazstvo, ale pomstu.⁵

Len štyri roky predtým utrpelo koaličné európske vojsko pod velením Jána Huňadyho a mladého poľského a uhorského kráľa Vladislava III. z rodu Jagelovcov (v Uhorsku vládol ako Vladislav I.) katastrofálnu porážku v bitke pri Varne v dnešnom Bulharsku, keď sa pokúsilo zmerať si sily s početne silnejšou osmanskou armádou vedenou sultánom Muradom II. Neskoršia bitka pri Moháči ju v mnohom pripomenula. Nielen tým, že Ľudovít II. mal, rovnako ako jeho nešťastný predchodca Vladislav, ktorého Osmani na bojisku po pokuse o hrdinský útok dekapitovali, v čase svojej tragickej smrti na moháčskom poli len dvadsať rokov. Podstatný rozdiel medzi oboma bitkami, ktoré stáli život mladých jagelovských panovníkov, bol ale v ich dôsledkoch. Po Moháči boli totiž oveľa vážnejšie a ďalekosiahlejšie. Nie nadarmo sa v Maďarsku doteraz používa príslovie „*Több is veszett Mohácsnál!*“ ako reakcia na ho-rekovanie nad nejakou stratou, lebo veď bolo už horšie, doslova „Pri Moháči sa stratilo viac!“

---

5 List bol napísaný 17. septembra 1448, teda presne mesiac pred druhou bitkou na Kosovom poli, v ktorej Huňady utrpel od Osmanov ďalšiu veľkú porážku. Citované podľa FODOR, Pál. *The Unbearable Weight of Empire. The Ottomans in Central Europe – a Failed Attempt at Universal Monarchy (1390–1566)*. Budapest: Research Centre for the Humanities, 2016, s. 27.

Osmansko-uhorské vojny, ktoré vyvrcholili práve bitkou pri Moháči, však majú, ako správne podotkol v liste pápežovi už Huňadyho kancelár, ešte o niečo staršiu genézu.

Od konca 14. v podstate až po koniec 18. storočia vyplňajú priestor strednej a východnej Európy protiosmanské vojny Uhorského kráľovstva a neskôr habsburskej ríše, ktorej súčasťou sa po Moháči stalo Uhorské i České kráľovstvo, dovtedy personálne prepojené pod vládou jagelovskej dynastie. Uhorsko potom existovalo v rámci habsburskej monarchie až do rozpadu podunajskej ríše a svojho vlastného zániku v roku 1918 na konci Veľkej vojny, ktorá ale zároveň priniesla koniec aj pre Osmanskú ríšu, jeho odvekého rivala. V tomto zmysle tvoria osmansko-uhorské a následné osmansko-habsburské vojny jeden z najdlhších vojenských konfliktov v európskych dejinách, pričom bitka pri Moháči v roku 1526 priniesla do nich, ale nielen do nich, zásadný zlom.

Osmanská ríša vznikla na prelome 13. a 14. storočia a jej vznik, rovnako ako jej názov, sú nerozlučne spojené s menom zakladateľa dynastie i ríše samotnej Osmana I. (okolo 1300 – 1324). Osmanský štát začínal ako malý emirát v severozápadnej Anatólii pri hraniciach s Byzantskou ríšou. Pôvodnou domovinou osmanských Turkov, kočovných pastierov turkického pôvodu, z ktorého pochádzala dynastia Osmanov, však boli stepné polopúšte strednej Ázie.⁶ Podobne ako Huni, starí Maďari či Mongoli, aj Osmani boli obávaní nomádski bojovníci, ktorí vynikali svojimi vojenskými schopnosťami a pohyblivosťou a ktorí sa do istej miery, podobne ako práve starí Maďari, dokázali prispôbiť iným podmienkam a vytvoriť dlhodobu fungujúci štát. Okrem vojenskej zdatnosti k tomu určite prispelo aspoň čiastočné prevzatie dobre fungujúceho administratívneho a ekonomického systému podrobenej

---

⁶ K pôvodu osmanských Turkov pozri heslo Osman, Osmanen. In: *Lexikon des Mittelalters VI: Lukasbilder bis Plantagenet*. Stuttgart, Weimar: Verlag J. B. Metzler, 1999, s. 1495.